

ARHITECTURA CIVILĂ SECESIONISTĂ ÎN CLUJ-NAPOCA

II

Secesiunea, care, la granița veacurilor, reprezintă un ultim stil încheiat în arhitectură și artele decorative, a lăsat și în Cluj numeroși martori. Studiul nostru, început în volumul XVII/1980 al publicației de față, prezintă realizările secesioniste în rezervația de arhitectură a Clujului, subliniind meritul arhitectural al clădirilor și contribuția lor la împlinirea peisajului urban. Continuăm studiul cu prezentarea fișelor de catalog. Se impune însă un comentariu pe marginea unei ierarhizări a valorii stilistice a imobilelor prezentate.

Ca în toate etapele de evoluție ale arhitecturii, momentele de vîrf nu se pot izola din lanțul întregii creații a unei perioade, pentru că numai prin comparații se poate urmări progresul, etapele de avînt sau declin. Stabilirea rigidă a unei ierarhizări valorice prezintă riscul menținerii numai a martorilor reprezentativi și înlăturarea celor cu valoare mai mică, neținîndu-se seama de valoarea de ansamblu a acestora, de importanța lor pentru caracterul și personalitatea ansamblului din care fac parte. Eliminarea unor verigi din lanțul evoluției unui stil va avea ca efect, pe lângă scăderea valorii și importanței monumentelor de vîrf, și îngreunarea înțelegerii monumentului, a contextului său istoric și cultural.

Studiul de față urmărește nu numai o prezentare a fenomenului arhitectural secesionist în rezervația de arhitectură a orașului, dar și o posibilă punere în valoare a acestui fenomen, prin măsuri de sistematizare vizînd această zonă. Considerăm, pe baza experienței acumulate pînă în prezent în ocrotirea monumentelor, că înpămîntenirea unei ierarhii este mult mai riscantă pentru o etapă a evoluției arhitecturii, decît lipsa unor aprecieri într-o lucrare de acest gen.

1. *Denumirea:* SEDIUL COMITETULUI JUDEȚEAN P.C.R.

Adresa: CLUJ-NAPOCA, PIAȚA VICTORIEI 12

Destinația inițială: SEDIUL CAMEREI DE COMERȚ ȘI INDUSTRIE

Datare: 1910

Autor: arh. HUBERT JÓZSEF

Caracterizare: Clădire de colț, cu trei fațade libere, compactă, organizată în jurul a două curți, avînd subsol, parter și două etaje.

Materiale: Zidărie de cărămidă, șarpantă de lemn cu învelitoare de țiglă trasă, tencuieli exterioare decorative, soclu mozaicat.

Descriere: Compoziție de mare plasticitate și dinamism, clădirea îmbină elemente de inspirație populară cu elemente de factură gotică, renaștere, maure și denotă înfrîurirea puternică a stilului Lechner. Traseul dominant este imprimat de linia sinuoasă a aticului, întreruptă în dreptul traveilor care adăpostesc intrările în imobil și de puternice accente curbilinii. Clădirea se ridică pe un soclu înalt din mozaic, cu partea superioară subliniind ferestrele demisolului. Parterul simplu, cu tencuială rusticată, este ritmat de șirul de fe-

restre dreptunghiulare geminate, întrerupt de intrările ample, încheiate în arce în miner de coș. Fațada principală este articulată la fațadele laterale prin corpuri semicilindrice ușor decroșate, cu acoperișuri cu tablă de plumb, amintind de pinacii gotici. Golurile etajelor superioare, din cîmp, sînt prinse în encadramente din tencuială pieptănată, de factură populară. Parapetul ferestrelor etajului III este bogat decorat cu motive florale din tencuială. Motivul central al fațadei principale, alcătuit din trei travei, se detașează volumetric din întreaga compoziție. Ca și celelalte travei cu intrări, motivul central se remarcă prin profilatura bogată, curbiliile a golurilor și aticului, prin balcoanele semicirculare pe console cu parapet traforat, în formă de palmete, prin decorația florală a aticului. Toate aceste elemente contribuie la crearea viziunii sculpturale a compoziției, care se detașează din ansamblul pieții.

Stare de conservare: bună

Bibliografie: Arhiva orașului Cluj — acte ingineresti nr. 1055/1900; planurile clădirii aflate la Secția de arhitectură și sistematizare a Consiliului Popular Municipal

Analogii: casa din Kecskemét (Marcus Géza), imobilele din str. Patrioșilor nr. 4—6 Oradea (Jakab și Komor), complexul Vulturul Negru, Oradea.

2. Denumirea: IMOBIL DE LOCUINȚE

Adresa: CLUJ-NAPOCA, STR. DR. P. GROZA 42

Destinația inițială: LOCUINȚE CU MAGAZINE LA PARTER

Deținător actual: GRUPUL ÎNTREPRINDERILOR DE GOSPODĂRIE COMUNALA ȘI LOCATIVĂ AL JUDEȚULUI CLUJ

Caracterizare: Clădire în formă de L, cu front îngust la stradă, dezvoltată pe trei nivele.

Materiale: Zidărie de cărămidă cu planșee de beton armat, șarpantă de lemn cu învelitoare de tablă.

Descriere: Fațada principală este în fapt suportul stilului. Decorul fațadei se prelungește prin gangul intrării la fațada spre curte cu ghirlande și panouri de tencuială periată, balustrade și grilaje din fier forjat cu motive vegetale stilizate. Gangul de intrare are cupolele pe arce dublouri. Motivul central al fațadei principale o împarte în două părți diferite ca dimensiuni și tratare plastică, accentuând puternic asimetria compoziției. Traseul dominant este curbiliu. Aticul sinuos, golurile în semicerc, turtite sau trilobate, ramele sinuoase ale panourilor parterului, encadramentele festonate din tencuială ale ferestrelor, alături de decorațiile stilizate de inspirație organică (fluturi, palmete, butoni) sînt elementele care atestă apartenența clădirii la stilul secesionist. Compoziția este completată cu un balcon de formă atectonică, susținut de cariatide, la etajul al doilea al traveii centrale.

Starea de conservare: bună.

Bibliografie: Ștefan Pascu și colab., *Clujul istorico-artistic*, 1974, p. 178.

Analogii: imobilul librăriei „Eminescu”, Oradea, (Sztaril).

3. Denumirea: IMOBIL DE LOCUINȚE

Adresa: CLUJ-NAPOCA, PIAȚA LIBERTĂȚII 21

Destinația inițială: LOCUINȚE CU MAGAZINE LA PARTER

Deținător actual: mixt (G.I.G.C.L. CLUJ și particulari)

Datare: 1910

Executant: ing. SPADA JÁNOS

Caracterizare: Clădire în formă de L, ridicată pe o casă renaștere, fost han, din care s-au menținut la refacere cîteva elemente.

Materiale: Subsol cu bolți cilindrice și ziduri de piatră, zidărie de cărămidă în rest, planșee cu grinzi metalice, balcoane pe console metalice, șarpantă de lemn cu învelitoare de țiglă solzi.

Descriere: Compoziția echilibrată a fațadei principale se integrează armonios în frontul încheiat al pieții. Sinusoida aticului devine traseul dominant al unei compoziții asimetrice. Ritmul sinusoidal este subliniat de golurile dreptunghiulare și lobate ale ferestrelor. Traveea ușor decroșată, de acces, este marcată prin întreruperea aticului festonat și racordarea la un atic înalt triunghiular și prin singurul balcon cu parapet traforat ce protejează intrarea. Fațada devine suportul unei game bogate de decorații florale și geometrice din ceramică smălțuită verde și albă și al unei profilaturi puternice. Parterul este modificat în zona ocupată de magazinul de televizoare. Accesul se face printr-un gang boltit. Spre curte fațada este simplă, cu funcțiunea clar exprimată, singurele elemente de decor fiind balustradele de fier

forjat ale scărilor spre subsol și etaj. În apartamentul spre stradă, la primul etaj, două sobe de teracotă, una albă și alta verde, cu motive florale și pești, completează inventarul imobilului.

Starea de conservare: bună, cu excepția degradărilor la fațada spre curte, produse prin montarea cablului electric pentru magazinul de televizoare. De asemenea modificările din fațada principală distrug unitatea compozițională.

Analogii: imobilul din Aiud, str. Cuza Vodă 21.

4. Denumirea: SECȚIA DE NEURO-PSIHIATRIE INFANTILĂ

Adresa: CLUJ-NAPOCA, STR. PASTEUR

Destinația inițială: LOCUINȚĂ

Datare: 1900

Autor: arh. LECHNER ODON

Caracterizare: Clădire cu parter, etaj și subsol, pe un plan încheșat neregulat, cu o volumetrie riguroasă și cu funcțiunea bine rezolvată exprimată în fațadă.

Materiale: Zidărie de cărămidă, planșee din beton armat, șarpantă de lemn cu învelitoare de țigle solzi smălțuite, finisaje exterioare din tencuială și placaj de cărămidă.

Descriere: Încadrându-se primei faze stilistice a artei secesioniste din Transilvania, clădirea se remarcă prin prezența principiilor compoziționale ale stilului Lechner. Traseul dominant curbiliniu este dat de brîul de cărămidă ce urmărește curbura golurilor pe cele patru fațade, precum și de aticul festonat al fațadei vestice, spre stradă. Jocul neașteptat al panourilor de tencuială, simple, cu rame de cărămidă între care se inserează ferestrele de diferite forme și dimensiuni, dau mobilitate compoziției, subliniind îmbinarea subtilă a diferitelor volume. Din tot acest joc se citește însă rigoarea structurală. Elementele de strictă funcționalitate, cum sînt coșurile, devin aici atît elemente de racordare între volume, cît și elemente decorative în sine. Soclul înalt, placat cu cărămidă, subliniază caracterul impozant al compoziției. Găsim în tratarea fațadei îmbinări de elemente orientale cu elemente folclorice (arce în acoladă, elemente ceramice smălțuite de factură organică). În fațada vestică, la partea superioară a aticului se găsesc blazonul și data execuției — 1900 — realizate în ceramică policromă. Utilizarea placajului de cărămidă în fațade contribuie din plin la integrarea clădirii în ansamblul clădirilor cliniciilor.

Starea de conservare: bună

Bibliografie: Arhiva orașului Cluj — acte ingineresti nr. 246/1899.

5. Denumirea: CLĂDIRE DE LOCUIT

Adresa: CLUJ-NAPOCA, STR. A. MUREȘIANU 3

Destinația inițială: LOCUINȚĂ

Caracterizare: Clădire modestă, parter, pe un plan compact.

Materiale: Zidărie de cărămidă, șarpantă de lemn cu învelitoare de țigla trasă.

Descriere: Plăci: fațadei este dominată de aticul puternic festonat. Deasupra fiecărei ferestre este prins un motiv floral din alamă. Axul de simetrie este marcat printr-o amplitudine mai mare a aticului care primește și un gol treflat.

Starea de conservare: bună.

Analogii: casele din Tîrgu-Mureș, str. Cuza Vodă 3 și 4.

6. Denumirea: IMOBIL DE LOCUINȚE

Adresa: CLUJ-NAPOCA, STR. NAPOCA 12

Destinația inițială: CASĂ DE RAPORT

Deținător actual: GRUPUL ÎNTRINDERILOR DE GOSPODARIE COMUNALĂ ȘI LOCATIVĂ AL JUDEȚULUI CLUJ

Datare: 1905

Executant: TORS & ORMAI

Caracterizare: Clădire de formă neregulată, organizată în jurul a două curți.

Materiale: Zidărie de cărămidă, șarpantă de lemn cu învelitoare de țigla, decorații exterioare din tencuială.

Descriere: Fațada spre stradă, organizată pe registre în manieră geometrică, păstrează rigoarea arhitecturală, tectonică acuzată de pilaștri. Soclul înalt și parterul sînt tratate în asize în tencuială, asize ce continuă în traveile de capăt pe pilaștri, pe toată înălțimea nivelelor superioare. Un brîu sîmpleu profilat separă parterul de etaje. Gama decorațiilor cuprinde ghirlande, palmete cu tulpini, figuri de femei în altorelief ieșind dintr-un mănunchi de frunze, panouri geometrice simple, denticuli. Balustrada metalică a balconului din traveile

centrale, de inspirație florală, cu o mișcare curbilinie pronunțată, se înscrie în concepția Art Nouveau. În traveea laterală, stînga, cornișa se amplifică, căpătînd ornamente geometrice și florale, ce încadrează data terminării execuției — 1905.

Starea de conservare: bună

Bibliografie: Registrele de evidență a cererilor de construcție A.O.C., 4725/1905.

7. Denumirea: CLADIRE DE LOCUIT

Adresa: CLUJ-NAPOCA, STR. 1 MAI 4

Destinația inițială: LOCUINȚE

Deținător actual: GRUPUL ÎNTREPRINDERILOR DE GOSPODARIE COMUNALA ȘI LOGATIVĂ AL JUDEȚULUI CLUJ

Datare: 1906—1907

Autor: arh. POLGARI ISTVAN

Caracterizare: Clădire în formă de pieptene cu subsol și trei nivele, cu o volumetrie simplă.

Materiale: Zidărie de cărămidă cu planșee din beton armat, scară din beton armat, șarpantă de lemn cu învelitoare din țiglă.

Descriere: Compoziția fațadei se organizează în jurul axei de simetrie marcate de intrarea în imobil și de ferestrele geminate de la nivelele superioare. Traveile laterale, ușor decroșate, sînt suportul unor decorații bogate. Întregul cîmp este tratat în asize marcate în tencuială, iar un brîu puternic separă parterul unitar de celelalte nivele, întrerupt doar de cele două balcoane ale traveilor laterale. La etajul întîi al traveilor laterale, un gol amplu, încheiat în arc turtit, deasupra căruia se dezvoltă un amplu motiv vegetal în care se împletesc lujeri cu frunze de stejar, dintre care se profilează o lebădă. La etajul al doilea, trei ferestre, grupate într-un singur ancadrament încheiat în arc turtit, sînt flancate de cîte un motiv floral reprezentînd floarea soarelui. În spațiul de deasupra ferestrelor pînă la ancadrament se desfășoară o scoică. Cornișa unitară cu profilatură bogată încheie compoziția fațadei. Imediat sub cornișă, în partea centrală, un motiv din tencuială zgriată urmărește profilul dreptunghiular al ferestrelor etajului doi. Compoziția fațadei este o îmbinare de elemente clasice (ove) și baroce (scoică) cu elemente zoomorfe și geometrice.

Starea de conservare: bună.

Bibliografie: A.O.C. Registrele de evidență a cererilor de construcție pe anul 1906.

8. Denumirea: TEATRUL NAȚIONAL

Adresa: CLUJ-NAPOCA, PLAȚA VICTORIEI

Destinația inițială: TEATRU

Datare: 1904—1905

Autori: FELLNER ȘI HELMER

Caracterizare: Clădire izolată de mari proporții, cu o volumetrie compactă, rațională.

Materiale: Zidărie de cărămidă, tencuieli exterioare decorative, pardoseli din mozaic, plăci de marmură, lemn, decorații interioare din ghips cu foiță de aur, planșee metalice, șarpantă de lemn cu învelitoare din tablă.

Descriere: Compoziția cu o volumetrie viguroasă, echilibrată, exprimă clar funcțiunea. Alături de volumetrie, tratarea fațadelor printr-un joc de panouri bidimensionale deasupra unui parter rusticat, cornișa puternică cu denticuli, scara amplă și cele două rampe ce conduc la intrarea principală sînt elementele care conferă clădirii monumentalitate. Fațada principală spre nord se compune în jurul arcadei majore a intrării, în care se sînt reflexele baroce. În această fațadă golurile sînt dispuse simetric față de axa centrală; cele din traveile intrării cu forme diferite se înscriu în arcada decroșată a intrării principale. Frontonul semicircular al intrării este flancat de două turnuri încununate cu trige trase de lei, executate în 1905 de atelierul budapestan Schlick. Două nișe semicirculare ce adăposteau sculpturi în ronde-bosse flanchează de asemenea intrarea. Fațadele laterale sînt mai simplu tratate, ritmate de registrele de goluri dreptunghiulare și semicirculare.

Interiorul se remarcă prin unitatea compozițională a volumului, decorației, mobilierului, corpurilor de iluminat. S-a realizat astfel o continuitate interior-exterior. Holul amplu, cu o scară monumentală de piatră, urmărește prin planimetria sa traseele curbe ale decorației baroce de pe pereți și tavane. Figuri umane încheie stîlpii care susțin balconul. Caracteristicile stilului se regăsesc și în corpurile de iluminat, oglinzile și mobilierul, amplasate în holuri și în sala de spectacol.

Sala de spectacol ovală, cu două nivele de loje și un balcon, este acoperită cu o cupolă pe traverse metalice. Gama elementelor decorative ale sălii cuprinde figuri umane.

ghirlande, perle, continuându-se apoi cu mobilierul realizat în același stil, la oglinzile lojilor de rangul I, la suporturile de umbrele. Totul dovedește o concepție stilistică încheiată, care n-a pierdut din vedere nici măcar ărligele de fixare a draperiilor de pe holuri.

Întreaga compoziție vădește încă o puternică înrîurire istoricistă, pe care, ca și în secesiunea vieneză, se grefează elementele noului stil.

Starea de conservare: bună, cu excepția grupurilor sculpturale de pe fațada nordică.

Bibliografie: Șt. Pascu și colab., *Istoria Clujului*, 1974, p. 362; Revașul, nr. 5/1904; 22/1904; *Művészeti Lexikon*, Budapeșt, 1967, vol. II, p. 39, 365; Șt. Pascu și colab., *Clujul istorico-artistic*, 1974, p. 156, 188; Arhiva orașului Cluj — acte ingineresti nr. 1055/1900.

9. Denumirea: TEATRUL MAGHIAR DE STAT

Adresa: CLUJ-NAPOCA, STR. 1 MAI 26—28

Destinația inițială: TEATRU

Datare: 1909—1910

Autori: MARKUS GÉZA ȘI SPIEGEL FRIGYES

Caracterizare: Clădire cu o volumetrie armonios proporționată într-o compoziție ascendentă, marcând axa de simetrie.

Materiale: Structură mixtă, învelitoare din eternit și tablă.

Descrierea: „Modernizarea” executată în 1960 a transformat complet fațada principală, înbrăcînd-o într-o compoziție nouă, așa încît analiza s-a făcut pe ilustrate de epocă (1910) și dinaintea modificării. Compoziția volumetrică și plastica de fațadă vădesc înrîuririle secesiunii vieneze, cu elemente baroce. Corpurile se înlanțuiesc într-o mișcare sinusoidală pe forme baroce, care culminează în cupola sălii de spectacol. Parterul este vibrat prin tratare în rustica. Corpurile laterale, cilindrice, acoperite cu cupolete, puternic vitrate, adăposteau intrările laterale. Corpul principal este organizat în jurul motivului central al intrării. Două coloane canelate cu capiteluri compozite flanchează intrarea decroșată și susțin antablamentul și cornișa puternic profilată, cu decupaje curbilini. Golurile au forme și dimensiuni diferite corelate volumului pe care-l străpung (ovale, dreptunghiulare, încheiate în semicerc). Inițial cupola principală a avut o laternă care a fost înlocuită prin anii 1950 cu tabachere și coif de tablă. Gama elementelor decorative ale fațadei a fost foarte bogată, dar imaginile păstrate nu permit identificarea detaliului. Volumul se încheie la partea superioară cu turnul scenei, în două pante, tratat cu panouri simple din tencuială.

Interiorul, căruia i s-au adus modificări ample, păstrează încă în sala de spectacol decorații caracteristice stilului — motive vegetale și figuri umane. Forma golurilor din parapetul balconului urmărește curbura dominantă a întregii compoziții interioare.

Starea de conservare: bună, cu excepția zonei modificate în 1960, unde au apărut fisuri și deplasări ale structurii.

10. Denumirea: BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII „BABEȘ-BOLYAI”

Adresa: CLUJ-NAPOCA, PIAȚA PĂCII

Destinația inițială: BIBLIOTECA

Datare: 1906—1908

Autori: GIERGL KÁLMÁN ȘI KORB FLORIS NÁNDOR

Caracterizare: Clădire de colț de mari proporții, formînd unul din fronturile pieței Păcii, organizată compact în jurul unor curți interioare.

Materiale: Zidărie de cărămidă pe fundații de beton, planșee de beton armat, șarpantă de lemn cu învelitoare din eternit, placaj ceramic pe fațade.

Descriere: Clădirea, de viziune geometrică, este inspirată din secesiunea vieneză. Traseul geometric rectangular se subordonează exprimării structurii. Accentele apar în punctele de articulare a fațadelor prin decroșarea planului fațadei și individualizarea acoperișului. Cornișa dreaptă, bogat profilată, ritmată de butonii amplasați în interaxele golurilor, se amplifică în zonele de colț, unde ferestrele și brîul de deasupra capătă un traseu curbiliniu.

Decorația fațadei, organizată în registre, redă în cărămidă motive geometrice, de inspirație populară. Intrarea principală este marcată printr-un portal cu ancadrament amplu cu decor și profilatură bogată.

Starea de conservare: foarte bună.

Bibliografie: Arhiva orașului Cluj — registrele de evidență a cererilor de construcție pe anul 1906; Șt. Pascu și colab., *Clujul istorico-artistic*, 1974, p. 184; *Művészeti Lexikon*, Budapeșt, 1967, vol. II, p. 211, 679.

11. *Denumirea:* HOTEL „ASTORIA”*Adresa:* CLUJ-NAPOCA, STR. HOREA 3*Destinația inițială:* HOTEL*Caracterizare:* Clădire de colț pe patru nivele, impozantă, dezvoltată pe trei laturi ale unei curți trapezoidale.*Materiale:* Structură mixtă, șarpantă de lemn cu învelitoare din țigla, tencuieli exterioare decorative și simple, în panouri.*Descriere:* Compoziția volumetrică simplă a hotelului, organizată pe principiul simetriei, reușește să se integreze în frontul străzii format din clădiri de sec. XIX cu fațade bogat decorate. Rezalitele semicilindrice ce se ridică peste parter, pe înălțimea celor trei nivele se decroșează puternic, articulând fațadele laterale cu cea principală. Motivul loggiei este preluat de la clădirile învecinate și reprodus la ultimul nivel al acestor rezalite. Echilibrarea rezalitelor s-a făcut prin ușoara decroșare a traveilor de capăt ale fațadelor laterale. Cornișa puternic profilată capătă în dreptul rezalitelor elemente suplimentare (zimși, balustradă traforată), marcând astfel motivul central al fațadei principale.

Jocul plinurilor și golurilor subliniază verticalitatea compoziției. Gama decorațiilor cuprinde panouri geometrice din tencuială stropită sau cu caneluri, butoni, denticuli, semicoloane canelate cu capiteli dactice, plăci dreptunghiulare cu figuri umane în basorelief. Se simte și aici influența secesiunii austriece.

Interiorul păstrează doar câteva decorații florale în tencuială pe plafonul holului central.

Starea de conservare: bună12. *Denumirea:* SEDIUL BANCII NAȚIONALE*Adresa:* CLUJ-NAPOCA, PIAȚA LIBERTĂȚII 7*Destinația inițială:* BANCA*Autor:* arh. DVORSZAK*Caracterizare:* Clădire înaltă, pe cinci nivele, în formă de L, avînd un front îngust spre stradă.*Materiale:* Zidărie mixtă, planșee de beton armat, șarpantă de lemn cu învelitoare de tablă.*Descriere:* Compoziția dezvoltată pe trei travei este încă puternic legată de tradiție. Pilaștri majori marchează cele trei travei, încheindu-se cu capiteli cu figuri umane la etajul III, pentru ca să se reia cu figuri umane în altorelief la nivelul următor. Cornișa înaltă se ridică la nivelul clădirii învecinate, asigurînd integrarea armonioasă în compoziția unitară a pieței. Ultimul nivel preia în traveile laterale de la clădirea alăturată dimensiunile golurilor, ritmul lor, vibrînd întreaga compoziție. În dreptul traveii centrale cornișa se amplifică, căpătînd în același timp o decorație bogată. În gama ornamentelor se reia motivul liber interpretat al perlei de la clădirea vecină, alături de figuri umane, dragoni, motive florale și geometrice. Interiorul păstrează, în sala mare de relații cu publicul, decorația originală în bună stare. Deasupra spațiului rezervat birourilor, un luminator amplu cu o friză de sticlă cu decorații florale într-o gamă de culori calde (galben, brun) asigură luminarea naturală a întregului spațiu. Perimetral, luminatorul are o friză cu casete din mozaic cu motive geometrice. Aceleași casete se regăsesc pe stâlpi și pilaștri. Șemineul amplasat în axul peretelui vestic al sălii are un placaj de marmură albă și roz cu panouri din mozaic. Pilaștri plasați cu marmură roz, cu capiteli cu frunze de acant și figuri umane, completează compoziția interioară. În dreapta și stînga șemineului sînt două panouri ample din mozaic, reprezentînd scene alegorice, cu o mișcare a personajelor apropiată de cea a frescei. Expresivitatea și execuția deosebit de îngrijită, de bună calitate, sînt principalele caracteristici. Gîndirea unitară a ferestrelor și uși a utilizat geamuri ornament cu motive florale.*Starea de conservare:* bună.13. *Denumirea:* IMOBIL DE LOCUINȚE CU BIROURI ȘI MAGAZINE LA PARTER*Adresa:* CLUJ-NAPOCA, PIAȚA LIBERTĂȚII 8*Destinația inițială:* SOCIETATE DE ASIGURARE ȘI LOCUINȚE*Deținător actual:* GRUPUL ÎNTEPRINDERILOR DE GOSPODARIE COMUNALA ȘI LOCATIVĂ AL JUDEȚULUI CLUJ*Date:* 1912—1913*Autori:* KÁRMÁN ALADAR ȘI ULLMANN GYULA*Executanți:* REMENYIK ȘI SEBESTYÉN

Caracterizare: Clădire de colț cu volum masiv, compact, organizat pe trei nivele în jurul unei curți interioare dreptunghiulare.

Descriere: Compoziția geometrică sobră poartă urme de ornamentație istoricistă, vădind influența Wiener Sezession-ului. Motivul central al fațadei spre piață care se decroșează ușor, acoperind cinci din cele șapte travei între nivelele III—V, este încununat cu un fronton cu decorație în altorelieu. Un balcon cu parapet traforat, desfășurat pe lungimea celor cinci travei, susținut pe console duble, marchează motivul central. Două semicoloane colosale pe înălțimea a două nivele, canelate și cu capitele ionice, încadrează traveea mediană, încercând o subliniere a verticalității compoziției. Cornișa puternică și briul dintre ultimele două nivele echilibrează această tendință, reușind integrarea fațadei în caracterul întregului sit, cu orizontala puternic marcată. Ornamentația bogată cuprinde elemente foarte diverse, mergând de la amforele cornișei la motivele vegetale și perlele de deasupra ferestrelor, la frunzele de acant de pe consolele balconului și culminând cu doi putti ținând ghirlande și încadrând emblema din fronton.

Starea de conservare: bună

Bibliografie: Arhiva orașului Cluj — acte ingineresti nr. 5014/1914.

14. Denumirea: IMOBIL DE LOCUINȚE „URANIA”

Adresa: CLUJ-NAPOCA, STR. HOREA 4

Destinația: LOCUINȚE, CINEMATOGRAF ȘI MAGAZINE

Deținător actual: GRUPUL ÎNTEPRINDERILOR DE GOSPODĂRIE COMUNALA ȘI LOCATIVĂ AL JUDEȚULUI CLUJ

Datare: 1910

Autor: arh. KAPETER (informație de la arh. Debreczeni L.)

Caracterizare: Clădire înaltă de colț, de mari proporții cu un plan patruleter neregulat organizat în jurul unei curți trapezoidale.

Materiale: Structură de beton armat și cărămidă, învelitoare de țiglă trasă pe șarpantă de lemn.

Descriere: Compoziție rectilinie, geometrică, exprimând limpede structura, vădește influența secesiunii austriece. În tratarea bidimensională a fațadelor și utilizarea cumpătată a ornamentelor, găsim totuși și folosirea unor elemente decorative cu putere de simbol. Patru atlanti pe cornișa colțului susțin cele două sfere metalice.

Cele trei travei laterale din str. Horea care cuprind la parter intrarea în cinematograful formează un volum ușor decroșat atât în planul fațadei cât și în acoperiș. Intrarea este protejată de o marchiză îngustă, semicirculară de sticlă prinsă în ramă metalică cu decorații florale. Două figuri umane ingenunchiate, într-o poziție sugerând susținerea etajelor superioare. Un mascheron și două reprezentări de bărbai în poziții cuasimilare decorează aticul într-o compoziție triunghiulară. Ritmul și proporțiile plinurilor și golurilor accentuează verticalitatea compoziției.

Starea de conservare: sînt necesare lucrări de curățire și conservare a fațadelor.

Bibliografie: Șt. Pascu și colab., *Istoria Clujului*, 1974, p. 363.

15. Denumirea: IMOBIL DE LOCUINȚE

Adresa: CLUJ-NAPOCA, STR. REPUBLICII 5

Destinația inițială: LOCUINȚĂ (FOSTA CASA LAZAR ISTVÁN)

Deținător actual: GRUPUL ÎNTEPRINDERILOR DE GOSPODĂRIE COMUNALA ȘI LOCATIVĂ AL JUDEȚULUI CLUJ

Caracterizare: Clădire în formă neregulată, cu două rezalite puternice pe fațada principală, flancînd corpul principal în intenția de a forma o curte de onoare. Clădirea are subsol, parter și două etaje.

Materiale: Zidărie de cărămidă, șarpantă de lemn cu învelitoare de țiglă solzi.

Descriere: Clădirea actuală reprezintă transformarea unei clădiri mai vechi adiacente zidului celei de a doua incinte medievale și bastionului cizmarilor. Parterul este înalt, tratat unitar în asize marcate în tencuială. Etajul întâi se organizează în jurul motivului principal al corpului central, alcătuit dintr-o grupare de două ferestre înalte încadrînd trei uși. Golurile acestui nivel sînt dreptunghiulare cu colțurile superioare rotunjite. Corpul central primește încă un nivel ce se ridică la înălțimea acoperișurilor corpurilor laterale, racordîndu-se cu acestea. Plastica fațadei se rezumă la o gamă redusă de motive geometrice și florale. Verticalitatea este marcată de chenarele dreptunghiulare din tencuială pe care se găsesc ghirlande de flori. Panouri de tencuială periată, dispuse în două frize, se desfășoară la limitele ferestrelor etajului întâi. La corpurile laterale, chenarele se unifică în aticul înalt,

împietindu-se cu panouri cu decorație florală și tencuială periată. Axul de simetrie este marcat de aticul elipsoidal și ghirlanda amplu dezvoltată. La interior, casa scării prezintă un interes deosebit pentru balustrada metalică și decorația în tencuială a pereților etajului întâi reprezentând lebede în zbor.

Starea de conservare: bună.

16. Denumirea: IMOBIL DE LOCUINȚE

Adresa: CLUJ-NAPOCA, STR. F. JOLIOT-CURIE 3

Destinația inițială: LOCUINȚE

Deținător actual: GRUPUL ÎNTREPRINDERILOR DE GOSPODĂRIE COMUNALA ȘI LOCATIVĂ AL JUDEȚULUI CLUJ

Datare: 1925(?)

Caracterizare: Clădire în formă de L cu demisol, parter și etaj, cu volumetrie simplă, încheiată cu un acoperiș în două pante.

Materiale: Zidărie de cărămidă cu planșee de beton armat, șarpantă de lemn cu învelitoare din eternit.

Descriere: Fațada spre stradă este elementul care indică apartenența la mișcarea 1900. Funcționalitatea și structura se pot citi limpede. Tratatul bidimensională, geometrică a fațadei, cu panouri decorative ou plăcuțe ceramice smălțuite și motive decorative din tencuială, este întreruptă de balcoanele traveii centrale. Consolele balcoanelor și decupajul parapetelor se înscriu în aceeași familie de motive decorative geometrice. Ritmarea fațadei s-a realizat prin gruparea a două ferestre înalte în fiecare din cele trei travei, la toate nivelele. Compoziția se încheie la partea superioară prin racordarea frontoanelor poligonale ale travelor laterale la balustrada traforată a traveii centrale.

Starea de conservare: bună, cu excepția fațadei principale, ale cărei finisaje sînt degradate în proporție de 40%.

17. Denumirea: IMOBIL DE LOCUINȚE

Adresa: CLUJ-NAPOCA, BD. LENIN 34

Destinația inițială: LOCUINȚE

Deținător actual: GRUPUL ÎNTREPRINDERILOR DE GOSPODĂRIE COMUNALA ȘI LOCATIVĂ AL JUDEȚULUI CLUJ

Datare: 1920(?)

Caracterizare: Clădire în formă de E, cu fațadă îngustă spre stradă, cu o simetrie clasică.

Materiale: Zidărie de cărămidă, tencuieli exterioare simple, soclu mozaicat, șarpantă de lemn cu învelitoare de eternit.

Descriere: Clădirea păstrează aliniamentul străzii, ridicîndu-se însă peste nivelul clădirilor învecinate. Dimensiunile golurilor și ritmul lor se integrează armonios în frontul stradal. Motivul central al compoziției îl formează arcada pe două niveluri, în care sînt grupate trei ferestre înguste și balcoanele. Arcada este delimitată de o decorație geometrică, din tencuială, reliefată. Cele trei registre orizontale ale compoziției, corespunzînd celor trei nivele de locuire, diferă între ele prin mici detalii: la etaje apar balcoane mici cu balustrade metalice, ferestre încheiate în semicerc la etajul doi. Compoziția se încheie cu un atic vîlurit, simplu, simetric. Limita sa superioară este marcată de o ghirlandă stilizată. Structura constructivă și funcțiunea sînt exprimate foarte clar, decorația discretă denotă influența secesiunii vieneze.

Starea de conservare: bună.

18. Denumirea: IMOBIL DE LOCUINȚE

Adresa: CLUJ-NAPOCA, STR. A. MUREȘIANU 16

Destinația inițială: LOCUINȚE

Deținător actual: GRUPUL ÎNTREPRINDERILOR DE GOSPODĂRIE COMUNALA ȘI LOCATIVĂ AL JUDEȚULUI CLUJ

Datare: 1911

Caracterizare: Clădire compactă de mari proporții, avînd trei nivele — demisol, parter înălțat și etaj.

Materiale: Zidărie de cărămidă pe fundații de piatră, șarpantă de lemn cu învelitoare de azbociment.

Descriere: Adaptarea la terenul denivelat în două direcții s-a rezolvat printr-un demisol parțial. Fațada principală este cea în care se citesc elementele stilului: colțurile de nord

și sud au rezalite puternice semicirculare marcate și în șarpantă, panourile de tencuială stropită, se îmbină cu decoruri florale stilizate. Compoziția unitară este simetrică. Corpul median desfășurat pe trei travei ample are ferestre semicirculare la parter și dreptunghiulare la etaj. Un balcon unic, atecronic, leagă la etaj corpurile semicilindrice. Fațadele laterale sînt mult simplificate, decorul reducîndu-se la o intenție de rusticare a parterului și la panouri de tencuială pieptănată în registrul superior al fațadei. Golurile alternează ca formă. Întreaga compoziție denotă o influență a stilului englezului Mackintosh, ajuns aici probabil pe filieră germană.

Starea de conservare: bună.

19. Denumirea: IMOBIL DE LOCUINȚE

Adresa: CLUJ-NAPOCA, STR. A. MUREȘIANU 20

Destinația inițială: LOCUINȚE

Deținător actual: GRUPUL ÎNTREPRINDERILOR DE GOSPODARIE COMUNALA ȘI LOCALITATIVĂ AL JUDEȚULUI CLUJ

Datare: 1906

Caracterizare: Clădire izolată, cu volumetrie simplă, avînd un plan în formă de cruce.

Materiale: Zidărie de cărămidă pe fundații de piatră, șarpantă de lemn cu învelitoare de țigă solzi.

Descriere: Amplasamentul de colț a impus o tratare îngrijită a fațadei de est și sud. Plastică fațadelor riguros geometrică, redată prin panouri de tencuială pieptănată și chenare cu motive florale la ferestrele etajului, este unitară. Streșina urmărește riguros conturul clădirii.

Starea de conservare: bună.

20. Denumirea: IMOBIL DE LOCUINȚE-INTERIOR

Adresa: CLUJ-NAPOCA, STR. 1 MAI 14

Destinația inițială: LOCUINȚĂ

Deținător actual: GRUPUL ÎNTREPRINDERILOR DE GOSPODARIE COMUNALA ȘI LOCALITATIVĂ AL JUDEȚULUI CLUJ

Datare: 1904

Autor: PEIELLE ROBERT

Executant: Lucrările de tâmplărie executate în atelierul HEVESSY IOSIF

Caracterizare: Clădire de locuit, parter, modestă, adăpostind în cîteva încăperi decorația secesionistă.

Materiale: Plafon: reșea de lemn cu sticlă emailată sau casete; pereți: tapete de hîrtie și lambriuri din panouri de lemn cu incrustații; uși: ancadrame din lemn sau piatră sculptate, foi de lemn sculptate.

Descriere: Camera nr. 1 păstrează în întregime decorația de la 1904. Aceasta este subordonată caracterului unitar al interiorului, dîndu-i intimitate și căldură. Două puncte de interes dispuse pe diagonala mare a încăperii măresc efectul de spațialitate, asigurînd totodată continuitatea spre celelalte spații adiacente. Șemineul din colțul estic, amplasat între cele două uși ale căror ancadrame și foi sînt bogat sculptate cu motive geometrice și zoomorfe, concentrează compoziția zonei de primire și conversație. Opus acestuia, într-o nișă separată printr-o arcadă placată cu lemn și decorată cu mascherioane, se regăsește liniștea unui colț de studiu, lingă fereastră, cu o masă și banchetă fixă și o bibliotecă realizate în același spirit. Lambriul din panouri de lemn cu incrustații și tapetele de hîrtie cu motive florale acoperă în întregime pereții încăperii. Camera nr. 2, de dimensiuni mai mici, păstrează doar plafonul casetat, lambriul și ușa sculptată. O deschidere amplă face legătura cu cea de a treia încăpere, din a cărei amenajare s-a păstrat doar plafonul casetat și lambriul din panouri de lemn. Vestibulul tratat mai simplu continuă însă ideea de amenajare a celorlalte spații. Lambriul continuă pe toți pereții, iar ușile au căptușeli și cornișe de lemn, profilate simplu.

Inflexiuni gotice sînt introduse prin cele cîteva goluri spre stradă și spre curte a căror formă a fost, din păcate, modificată parțial.

Starea de conservare: bună.

Bibliografie: fotografii din 1912 aflate în posesia locatarului Kiss Ladislau.

MIHAELA STRIMBU